

Med Babette og Olsen på optagelse i Thy

af Flemming Skipper

Thy og vestkysten har med otte spillefilm i løbet af 32 år indtaget et hjørne af den danske filmhistorie. En af filmene blev endda belønnet med en Oscar.

»Der er i Norge en lang snæver Fjord, mellem høje Fjelde, ved navn Berlevaag Fjord. Ved Fjeldets Fod ligger den lille Berlevaag By og minder ganske om et Barns Legetøjsby af smaa Træklodser, malet med rosa og graa, gule og mange andre Kulører.«

Sådan begynder Karen Blixen fortællingen *Babettes Gæstebud* om to provstedøtre, som takket være den franske kokkepige Babette bliver værtsfolk ved alle tiders gæstebud.

Og det er fortællingens norske »legetøjsby«, den nordnorske bygd, som Nordisk Film i slutningen af

september 1986 er ved at opføre i Vigsø som typisk vestjysk landsby fra 1800-tallet. I instruktøren Gabriel Axels filmversion er handlingen henlagt til en landsby »et sted i Vestjylland«. Det er denne by, der bliver rejst ved Krægpøtvej øst for Vigsø, der midlertidigt bliver seks huse større.

Vigsø er ikke ukendt land for Nordisk Film. Det er her, mange af udendørsoptagelserne til *Olsen Banden i Jylland* i begyndelsen af 1970'erne finder sted. Forholdene har været ideelle for de københavnske filmfolk, og det husker de, da selskabet senere skal i



En filmkulisse – en ny by – er ved at blive skabt i Vigsø. Om kort tid rykker filmholdet ind, og optagelserne til en senere Oscar-belønnet film kan begynde. Vigsø bliver midlertidigt seks huse større i den østlige ende. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.



Det er en tidligere Thisted-dreng, Thomas Lydholm, der har ansvaret for, at kulissebyen i Vigsø står klar, når filmholdet med de danske og udenlandske skuespillere ankommer. Han er produktionsleder på Nordisk Film. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

gang med *Babettes Gæstebud*. Og på nøjagtig samme sted, hvor Mads Femøres så berømte produkthandel har ligget, opbygger Nordisk Films teknikere den lille fiskerby, hvor handlingen i Karen Blixens novelle foregår. Næsten samtlige udendørsscener optages her.

De seks nye huse i Vigsø, der skal forestille at være bindingsværk og med stråtag, bliver opført i krydsfinerplader og med tagbelægning i træ med et påklisset lag strå. Det er et hold håndværkere med speciale i snydebyer til brug for filmoptagelser, der står for opførelsen. I spidsen står en tidligere Thisted-dreng, Thomas Lydholm. Han er produktionsleder for den del af optagelserne, der foregår uden for studierne i København. Filmholdet med skuespillerne kommer til Vigsø to uger senere. Det er internationalt kendte navne og nogle af de bedste danske. Hovedrollen som Babette spilles af den franske »stjerne« Stéphane Audran.

Der er travlhed på byggepladsen. Husene skal males, der skal anlægges vej og laves »miljø« i landsbyen. Foruden de seks nyopførte bygninger kommer

de to østligste huse i Vigsø med i filmen. Lige op ad filmbyen ligger et typisk gammelt thylandsk langhus – med eternittag. Til lejligheden får huset stråtag. En stråtækt gård, der ligger lidt længere væk, kan bruges, som den er. Nogle elmaster, som forstyrrer udsynet i den ene ende af landsbyens hovedgade, har Nordthy Strømforsyning indvilget i midlertidigt at lægge ned. Også i Kællingdal ved Febbersted skal der filmes, og her opføres et par »fattige« fiskerhuse.

»Filmholdet ønsker sig både det ene og det andet slags vejr i den periode, optagelserne står på,« fortæller Thomas Lydholm. »En del af filmen foregår i 1845, hvor de to præstedøtre er unge. Her skal stemningen være lys, og filmholdet vil derfor gerne have solskin. Men når man kommer frem til den del af historien, der udspiller sig 40 år senere, er der brug for rigtigt efterårsvejr. Vi har også brug for snevejr, men det regner vi nu med selv at sørge for.«

Thomas Lydholm er ikke den eneste thybo, der er med i det omfattende forarbejde til filmoptagelserne i Vigsø. Kristian Bro har filmerfaring fra arbejdet med dukkefilm hos Jørgen Vestergaard i Sen-



Klar til optagelse! Instruktøren Gabriel Axel ses som nr. tre fra venstre ved kameraet. I spidsen for »optøget« Babette, der bringer de franske delikatesser i hus. I hånden bærer hun et bur med vagtler, der må ofres på hendes kogekunstneriske alter. Et nyligt afdød pragteksemplar af en skildpadde fra dybfryseren på Zoologisk Museum bliver bragt til Vigsø som en vigtig rekvisit. Hovedingrediensen i Babettes franske suppe er skildpadde. Babette spilles af den franske »stjerneskespiller« Stéphane Audran. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.



En snes lokale er med som statister ved optagelserne i Vigsø. Her er det Mogens Søndergaard, Sennels, Hans Rasmussen, Hanstholm og Axel Skydt, Vigsø, der tager sig et hvil, inden de skal videre med varerne til det store gæstebud ... Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

nels. Her er han med på den første spillefilm, og det er hans opgave at finde leverandører til de forskellige ting til filmprojektet. Og til at skaffe statister på egenen. Flere får deres filmdebut. Til fiskehusene i Kællingdal skal der bruges en større mængde blæretang. Faktisk et helt vognlæs, og det er jo ikke alle, der ligger inde med lige dét.

Instruktøren Gabriel Axel har i 14 år planlagt at dramatisere Karen Blixens fortælling, men efter en række erotiske film og folkekomedier er hans ry ifølge filmhistorien blevet blakket i Danmark, og han har svært ved at få nogen til at interessere sig for manuskriptet. Det lykkes dog efter de mange års til-løb at få finansieret det ambitiøse filmprojekt. Tiden er pludselig med instruktøren – og ikke mindst med Karen Blixen. I 1985 har den amerikanske filmatisering af Blixens *Min afrikanske farm* premiere med Meryl Streep og Robert Redford i hovedrollerne. *Out of Africa* bliver en verdenssucces og vinder et utal af priser. I februar 1986 er der dansk premiere. Og det er i september samme år, Thomas Lydholm i spidsen for filmteknikere fra Nordisk Film opbygger kulisserne i Vigsø til Gabriel Axels Blixen-film.

Babettes Gæstebud bliver i 1987 vist på Cannes-festivalen i den næstfornemste serie, hvor den får en begejstret modtagelse. Året efter får den som den første danske film en Oscar i kategorien bedste udenlandsk-sprogede film. I samme kategori vinder den et engelsk sidestykke til amerikanernes Oscar.

Som international filmkunstner er det en stor oprejnsning for Gabriel Axel, hvis film dog i Danmark får en blandet modtagelse. Hos én anmelder kan han læse, at *Babettes Gæstebud* er »en tidløs, vidunderlig, morsom og tankevækkende rejse i eksistensens inderste« og hos en anden, at »bag den respektable blixen-ske overflade er *Babettes Gæstebud* rungende hul«.

Det forhindrer dog ikke filmen i at komme op i de store biografer i Amerika og Europa og blive solgt til TV i utallige lande. Og vist – flere gange – herhjemme i DR, der også er hoppet på Blixen-bølgen.

KØBENHAVNER-FISKERE

Ib Mossin, 1950'ernes store Morten Korch-helt og den kække unge mand i *Far til Fire*-filmene, forsøger

sig i 1968 som instruktør med et realistisk drama om fiskere. Han har erfaring fra fiskermiljøet og i filmstudierne som medinstruktør på flere Morten Korch-film. *Stormvarsel* har manuskript af en af tidens unge modernistiske digtere, Knud Holst fra Løkken. Trods de gode intentioner lider filmen skibbrud – kunstnerisk som økonomisk.

Ib Mossin er født i København, men vokser op hos moren og en stedfar, der er strand- og klitfoged i Vangså. Han kommer til Vangså som seksårig i 1939. Som 14-årig bliver han kokkedreng på en fiskekutter i Thyborøn og har også hyre på en skonnert.

Efter stedfarens død i 1951 rejser han tilbage til København – og begynder at læse til skuespiller.

I *Knud, den store*, Hanne-Vibeke Holsts roman fra 2013 om faren, Knud Holst, får man et eksempel på, hvad der skurrede i hans og Ib Mossins film:

»Den handlede om vestkystfiskernes hårde kamp for overlevelse, blev optaget i Thyborøn og fik en hård medfart af kritikerne. I Løkken var de heller ikke videre begejstrede – »det ka' ikke hjælpe noget at sætte københavnerne til at spille vestjyske fiskere,« lød det i skiftende variationer, og han måtte give folk ret. Postulatet skurrede også i hans ører.«

DYDEN I STENBJERG

Der er også meget, der skurrer i ørerne hos mange i Thy, der i 1966 er i biografen for at se *Dyden går amok*. Det københavnske Saga Studio har året forinden sendt en række kendte danske skuespillere med Morten Grunwald, Carl Ottosen og Arthur Jensen i spidsen til Stenbjerg for at agere vestjyske fiskere i en af tidens » erotiske komedier«, der udvikler sig til » sengekantsfilm« i 1970'erne. Det er populære film tilsat en passende portion humor, der dog falder mere eller mindre heldigt ud. Men i september 1965 er det alt sammen nok så uskyldigt. Filmholdet ankommer til Stenbjerg for at skyde nogle scener – som man siger. » *Selv om der bliver vendt lidt op og ned på meget – der spærres veje af, og der arrangeres kunstigt regnvejr med hjælp af Falck-Zonen i Thisted – tager folk i fiskerlejet vel imod skuespillerne og filmfolkene fra Saga Studio, der har ladet 10 af beboerne*



Morten Grunwald (forrest) og Arthur Jensen (bagest ved bilen) overbeviser ikke i rollerne som vesterhavsfiskere i Stenbjerg. De tager til gengæld senere revanche i Olsen Banden og tv-serien Matador. Og for Arthur Jensen også som vicevært i et berømt hus på Christianshavn. Foto: Lokalthistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

være med til at lade dyden gå amok», som Thisted Amts Tidendes udsendte lettere beroligende beretter fra Stenbjerg.

Og Stenbjerg er efter instruktøren, Sven Methlings mening det ideelle sted for filmoptagelser:

»Vi måtte køre langt langs Jyllands vestkyst for at finde et stykke natur så særpræget og uberørt som her i Stenbjerg. Vi er ovenud lykkelige over dette fund, og vi venter os uhyre meget af indspilningerne. Desværre vil det være umuligt at indspille hele filmen her, da vejen er for lang for skuespillerne. Derfor har vi kun opstillet én kulisse, værtshuset *Fisken og Stjernen*, der er en model af verandaen på Bregnerød Kro på Sjælland, hvor optagelser også finder sted.«

Et vigtigt led i filmen er fiskernes hjemkomst efter en storm. Her kommer selv filmtricks til kort. Man er nødt til at vente og håbe på, at Stenbjerg-fiskerne – altså de rigtige fiskere – er på havet, når det stormer op, så der kan filmes ved hjemkomsten og bådene

trækkes på land. Ifølge meteorologerne kan filmholdet komme til at vente flere dage. Københavnerne er i Stenbjerg en uge og vender senere på måneden tilbage. Hele skuespillertruppen rykker ind på Stenbjerg Kro og optagelserne afsluttes.

Dyden går amok har premiere i marts 1966. Avisernes anmeldelser hører ikke til de bedste, men dem har det store publikum ikke tid til at læse, for de skal i biografen for at se den nye »erotiske komedie«. Stenbjerg-filmene har siden levet sit eget liv i den danske filmbevidsthed, dukker op på forskellige tv-kanaler og er blandt de første film, der bliver lagt ud på videomarkedet. Men historien er hård ved filmen, der angiveligt vil fortælle om »mødet mellem københavnere og fiskere, erotik og alkoholisk livskraft«. Ifølge Gyldendals Filmguide er »tonen i denne folkekomedie så skingert larmende, at enhver charme presses ud af den papirtynde historie. Den præ-feministiske pointe er, at kvinder foretrækker en god gammeldags endefuld frem for eftergivende mænd«, kan man læse. Ingen stjerner til filmen. Til gengæld et stort »0«, der står for »usædvanlig ringe«.

HVERDAGSLIV I HANSTHOLM

Bedre held har Jon Bang Carlsen i 1977 med *En fisker i Hanstholm* til at skildre hverdagslivet i en moderne fiskerihavn. Den unge fisker bor med sin kone og lille søn i et parcelhus. Men indtjeningen er svingende, og det giver familiære problemer. »*Tidlig Jon Bang Carlsen-film, men allerede et veludviklet eksempel på hans visuelt udtrykfulde blanding af dokumentarisme og fiktion*«, bliver det senere fremhævet. Både en traditionel historie og et billeddigt, der folder sig ud på baggrund af samtidens debat om miljø, ressourcer og grænser for vækst. Tidens modeord. Og med »rigtige« fiskere på rollelisten, der kun har enkelte professionelle skuespillere. Hovedrollen som den unge fisker har en kendt Hanstholm-fisker, Bent Kristensen, eller Bent Jernstang, som er det navn, han får efter en tidligere optræden på den offentlige scene ved befrielsen af kirken i Hjørdemål, der i 1970 bliver besat af deltagere i Thy-lejren.

Som dokumentation af en bestemt periode skiller *En fisker i Hanstholm* sig ud.

Men da Statens Filmcentral vil tilbyde filmen til undervisningsbrug, kommer Jon Bang Carlsens udgave af *Hanstholm* dog ud for kritik i havnebyen. Filmcentralen har imidlertid været med til at finansiere filmen. Og det betyder, at den vil blive brugt »i undervisningsøjemed«, som det hedder.

Initiativtager til indsamling af protestunderskrifter er Inge Lis Mygind, der lægger en liste frem i sin mands guldsmedeforretning i Hanstholm Centret. Svend Heiselberg, formand for fiskeriforeningen, slutter straks op. Han er i øvrigt en af de medvirkende i filmen. Og det er en liste, mange vil støtte. Efter at være spillet i biograferne og høstet forholdsvis gode anmeldelser, skal børn og unge nu i skolerne have et indtryk af, hvad det vil sige at være fisker på vestkysten i 1970'erne.

»Filmene har mange gode kvaliteter, når den skildrer det barske liv på havet«, må Svend Heiselberg anerkende. Han taler af erfaring som tidligere fisker. »Men så er der indlagt en handling, som giver et helt fortegnet billede af livet i fiskerfamilierne. Den stakels Lene Vasegaard løber som en ung forsømt kone rundt på havnen efter sin mand, mens han sidder på værtshus og drikker alle sine penge op.«

Det er også filmens fortælling om, at fiskere går direkte fra skibet til kroen, Inge Lis Mygind protesterer mod:

»Vi, der bor i en fiskerby, ved, at forholdene ikke er, som filmen fortæller. Der er jo ingen fiskerhjem, der er i den situation. Sådan er den moderne fisker slet ikke. Der ringes hjem fra havet, når kursen sættes mod land. Og hvis det ikke er tilfældet, vil der jo nærmest konstant være trafikkaos på Hanstholm Havn. Jeg kender næsten alle byens fiskerhustruer. De skriver under på stribe, for ingen kan kende sig selv i filmen. Jeg oplever i min mands guldsmedeforretning, at fiskerne efter en god rejse køber skønne ting til deres hustruer. Derfor kan jeg sige, at fiskernes ægteskabelige liv er præget af lykke og af forventning. Det er smukke ægteskaber.«

Filmene har premiere i en københavnsk biograf i midten af december 1977, 28. januar 1978 når *En*

fisker i Hanstholm til Royal Teatret i Thisted, men først 16. marts bliver den vist dér, hvor den er optaget. Og det sker for fuldt hus i Bio 75, den lokale biograf. Debatten omkring filmen er langt fra stilnet af, da instruktøren Jon Bang Carlsen vender tilbage til åstedet for at tage kampen op. Han forklarer ved Hanstholm-premieren, at filmen ikke vil generalisere, ikke vil påstå, at alle fiskere drikker, men det kan være en forståelig reaktion på de økonomiske vanskeligheder, de kommer ud for. Han forsøger at tegne et billede af den virkelighed, som *En fisker i Hanstholm* skal ses i:

»Verden er blevet for farlig til, at vi kan gå gennem den med lukkede øjne. Vi må forholde os kritisk til det, der foregår omkring os. Vi kan se det i filmen, hvor en sympatisk familie arbejder for at kunne købe de ting, den ønsker sig: bil, vaskemaskine og fjernsyn. Men så pludselig slår katastrofen til i form af en farlig dækslast på et skib, som i tordenvej må lade lasten gå over bord. Havet forurenes, og fabrikken, som har produceret miljøgiften, undlader at informere myndighederne. Filmens hovedperson må sammen med sine kammerater lade livet ...«

SOCIALREALISME

En halv snes år senere er en ny instruktør i Hanstholm med et filmhold og et drama fra den socialrealistiske skuffe om forholdet mellem mor og teenagedatter i »en forblæst jysk havneby«. Moren er fra København og var engang skønhedsdronning. Nu er hun gift med en fisker, arbejder på filetfabrikken og har en affære med fabrikkens usympatiske ejer. Hun har affundet sig med sit liv, men datteren kan ikke acceptere en fremtid med filetering af fisk. Og da hun selv vinder en lokal skønhedskonkurrence, øjner hun en chance for at slippe bort, men det kommer til at gå anderledes – som det jo oftest gør.

Linda Wendel hedder instruktøren og hendes film *Lykken er en underlig fisk*. Arbejdet med filmen i Hanstholm blev fulgt af filmtidsskriftet *Kosmorama*:

»Det var en mørk og stormfuld nat – i november, i Hanstholm. Skuespillerne er blåfrosne i deres lette



»Lykken er en underlig fisk« er et socialrealistisk drama om forholdet mellem en mor og hendes teenagedatter i »en forblæst jysk havneby«. Det er Hanstholm, der endnu en gang lægger skueplads, vind og bølgeskulp samt lokale statister til en dansk film. Stine Bierlich har rollen som teenagerdatteren. Foto: John Johansen, Det danske Filminstitut.

sommertøj. Teknikerne har brugt timer på at få trukket strøm fra fyret og få rigget projektører til i alle grusvejens lygtepæle, hvis svage lys ellers ville forsvinde i mørket. Holdet er i overlevelsestøj, for filmen skal indspilles med de farver og den stemning, som vejret giver i det sene efterår på den forblæste jyske vestkyst.«

Hanstholmboerne har tidligere været ude for et filmhold fra Danmarks Radio, der ifølge *Kosmorama* opfører sig, som om de ejer hele verden. Holdet til *Babettes Gæstebud* er derfor blevet mødt med nogen skepsis, men her – hos den unge Linda Wendel – er tonen en anden, så der bliver hurtigt et fint samarbejde med folkene på *Lykken er en underlig fisk*. Fiskerne hjælper på havnen med de dramatiske action-scener, fyrmesteren inviterer indenfor – så filmholdet for en stund slipper for campingvognens røgfylde sauna – og tilføjer en flaske gammel dansk.

Og det er også stedets præst og filetfabrikkenes kvinder, der ses i filmen med skuespillerne Stine Bierlich, Helle Ryslinge, Lars Knutzon og Ole Ernst.

Der er premiere i september 1989. Filmen åbner med kutterne, der side om side overdænges af skumsprøjtet fra søerne, som knuses mod molens betonklodser. Filmen mødes også selv af en strid modvind: Besøgstallet er så skuffende i premierebiografen, at filmen efter en uge bliver taget af plakaten og derefter en kort tid lever et stille liv i biografen landet over, bl. a. i Thisted. I 1992 får den en ny chance i fjernsynet.

SURFERNE DER KOM SYDFRA

Trængsel er så meget sagt, men en kendsgerning er det, at det ene filmhold afløser det andet i efteråret 1997. Kun en lille måned efter optagelserne til *Surferne kommer* slutter i Hanstholm, er et nyt filmprojekt ved at blive realiseret i og omkring havnebyen.

Denne gang er det Danmarks Radios TV-drama, der med kendte navne foran og bag kameraerne er kommet til Thy. DR-filmen *Majoren* handler om de traumatiserede danske soldater vender hjem med efter krigstjeneste i Bosnien i det tidligere Jugoslavien.

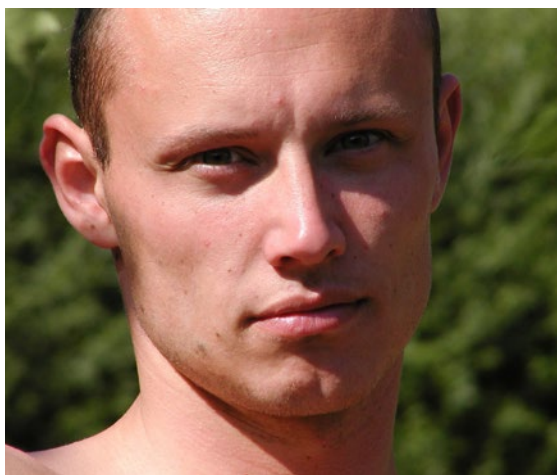
Det er et noget andet drama, der udspringer sig i Peter Bays novellefilm *Surferne kommer*, der har premiere i 1998. Et drama om ungdom, kærlighed og havvand. Den 16-årige Anne er flyttet fra den københavnske stenbro til »det mørke« Klitmøller. Her kommer hun sammen med fiskersønnen Niels-Peter og lever et tilsyneladende uproblematisk teenageliv. En dag bliver det lille fiskerleje invaderet af en flok tyske surfere, og da hun indleder et forhold til en af disse surfere, begynder et større jalousi-drama, der får et ellers fredeligt besøg til at ende i tragedie.

Det er en tidligere Thisted-dreng, Mikkel Blaabjerg Poulsen, der har rollen som fiskersønnen, og til Historisk Årbog fortæller han, hvordan han hanner foran kameraet:

»Det hele begynder, da jeg er i Thy for at holde sommerferie og hjælpe med at lave hedengangne Thyfestival, der denne sommer er blevet overtaget af unge kræfter. Her møder jeg en gammel gymnasiekammerat, der er gået til filmbranchen og hjælper til med at caste til en film, der skal optages i Thy. Noget om surfere. Hun har givet mit navn videre, da vi har spillet teater sammen og anbefaler mig at tage til casting. Det gør jeg, mens jeg alligevel er nede i



Der er drama både foran og bag kameraet, da denne drukscene bliver optaget. Og det er langt fra det hele, der er nedskrevet i drejebogen ... Foto: Klip fra filmen.



Mikkel Blaabjerg Poulsen, (f. 1974) får sin filmdebut i »Surferne kommer«. Han fortsætter i filmens verden – men bag kameraet som instruktør og filmproducent. Privatfoto.

byen. Jeg tror ikke, jeg kommer i betragtning, da de andre til castingen både har langt surferhår, erfaring fra reklamefilm, kan surfe og ser langt mere muskuløse og brune ud end jeg. Måske er det netop derfor, jeg evner at slappe af og spille naturligt. Hvad jeg på dette tidspunkt ikke ved, er, at det er rollen som jysk bonderøv, instruktøren leder efter. Det ender med, at jeg får rollen og vupti – sådan begynder mit liv i filmbranchen. Her har jeg været siden – bag kameraet for det meste.«

Filmholdet bor på Vigsø Feriecenter og optagelserne tager 14 dage. Og Mikkel har undervurderet



Mira Wanting og Mikkel Blaabjerg Poulsen har hovedrollerne i surfer-dramaet på vestkysten. Foto: Klip fra filmen.

sit arsenal af underbenklæder. Han ringer til faren, Orla Poulsen, på det lokalhistoriske arkiv i Thisted. Samme dag filmer man en druknescene på stranden, hvor der står en ambulance med blink og adskillige redningsfolk. De medvirkende ligger i sandet og spiller druknet. »*Min far ser blink og søn i sandet og løber helt i panik lige ind i optagelsen. Han ser simpelthen ikke kameraerne og hele filmholdet. Kun sin søn med ambulancefolk omkring sig. Haha! Men dengang – pinligt!*«

BALKAN-KRIGEREN

Værnepligt er i mange år noget, alle friske unge mænd skal igennem, og der bliver produceret komedier med soldater. Forsvaret skildres som et hyggeligt miljø. Som én lang soldaterhistorie. De tre i Olsen-banden aftjener desværre aldrig deres værnepligt. Det vil ellers være et syn selv for guder. Men

både *Soldaterkammerater* fra 1958 med fem efterfølgere og *Piger i trøjen* med to bliver folkelige succes'er. Soldater er identiske med skæg og ballade og gemytlige løjer. Eller *var*. Nu har der længe ikke været noget at grine af. Verden er blevet en anden. Danske soldater har været i krig. Det er blevet blodig alvor – også på film. De muntre løjer er blevet afløst af eksistentielt drama om krigens moralske dilemmaer og traumatiserede veteraner.

Instruktøren Ole Roos' tv-film *Majoren* fra 1998 er den første film, der berører det, der på officielt sprog kaldes Danmarks internationale engagement. Handlingen er fiktion, men udspringer af virkelige hændelser. En erfaren major (Søren Pilmark) prøver at hjælpe en ung soldat (Tomas Villum Jensen), der er mærket af krigsoplevelser i Jugoslavien.

Naturen og miljøet i Hanstholm-området spiller en vigtig rolle. Filmen er blevet til efter oplæg af Jan



Erik Wedersøe (tv.) og Kurt Ravn (th.) i samtale med en politistatist under optagelserne på stranden ved Vigsø. De mange mennesker på og foran bunkeren er lokale statister. Foto: Klaus Madsen.



Det er Danmarks Radios drama-afdeling, der står bag tv-filmen »Majoren«. Instruktøren er Ole Roos, der her ses i aktion under Vigsø-optagelserne. Filmen bliver til efter et oplæg af Jan Stage, der som journalist har dækket krigene på Balkan – og har et stort kendskab til Thy fra barndomstiden i Thisted og Hanstholm. Foto: Klaus Madsen.

Stage, en af dansk journalistiks store penne og frygtløse reportere. Med ikke mindst stort kendskab til Balkan-krigene. Jan Stage har med baggrund i sin opvækst i Thy medvirket til valget af de rette lokaliteter til udendørs-optagelserne. Omgivelserne ved Hanstholm, med rester fra Anden Verdenskrig, er oplagte. Men også den storslåede natur med filmisk flotte landskaber har spillet ind i valget af Hanstholm som »kulisse«. Optagelserne fra Vigsø indgår i slutscenen, og i alt er der 20-30 minutters optagelser fra Hanstholm-området – bl. a. også fra Kræn Bløsen og Hanstholm Kro.

Fleere thyboer får chancen som statister og husker endnu den bidende kulde, de en hel novemberdag gennemstod på stranden i Vigsø – som beskrevet af Jens Fogh Andersen i Thisted Dagblad:

»Søndagens optagelse er en iskold opvisning i tålmodighed. Ting tager tid – og når der laves film, tager det lang tid. Sådan noget i retning af tre til fire minutters film for hver produktionsdag. Filmholdet på 25 mand m/k knokler for at få alt gjort klar til optagelse i den novembergrå dis. I øvrigt et ideelt lys til filmoptagelser. Og alle de, der ikke laver noget, kan ellers prøve at holde varmen med en kop kaffe, inden det går løs.«

Journalisten er blandt de frysende – og efterhånden også rødnesede – statister på bunkeren i Vigsø. De får alle hakkebøf og øl på hotellet som tak for indsatsen.

Og modtagelsen af tv-filmen? Dagbladet *Information* får generalløjtnant K. G. Hillingsøe til at kigge

med. Han er 1992-93 ansvarlig for de danske styrker i det tidligere Jugoslavien og mener, at filmen ikke viser hele sandheden: »Alle, der var med, da det gik værst til, blev ramt på sjælen, men langt de fleste bærer ikke kun negative erindringer med sig videre i livet.« I det tidligere Jugoslaven bidrager de danske soldater til, at hundredtusinders liv bliver reddet. Det er denne del af »sandheden«, der ikke er kommet med.

OLSEN HAR VÆRET HER

Det er ikke alle film, der er lige uforglemmelige. Det gælder også de film, der har været forbi Thy og vestkysten. Så er der film, der anbringer sig i en tids-lomme med indbygget fremtid. Det er *Olsen-banden*,

det handler om. Med Egon (Ove Sprogø), Benny (Morten Grunwald) og Kjeld (Poul Bundgaard) med Yvonne (Kirsten Walther) på sidelinjen.

Instruktøren, Erik Balling, har løftet lidt af sløret for »hemmeligheden« bag den store popularitet, filmserien har opnået på tværs af alle generationer. Den første film er for enkel, den anden for sentimental.

Men med den tredje – og det er *Olsen-banden i Jylland* – har han og den anden manuskriptforfatter, Henning Bahs, pludselig fundet ud af, hvordan de skal gribe det an: »Figurerne lå fast, genren var pejlet. Og det er på disse faste moduler, vi har bygget resten af serien. Det surrealistiske islæt, det nærmest anarkistiske er dyrket op helt bevidst, og så får vi kommen-



Det er her, det rigtige filmeventyr i Thy begynder. Sådan da. Det er i al fald her i Vigsø, Nordisk Film i 1971 til »Olsen Banden i Jylland« anlægger Mads Femøres ophuggerfirma. Det er her, man filmer de legendariske scener med Betterøv (spillet af Preben Kaas) hvis replikker indskrænker sig til stønnende lyde og nærmest henrykkelse, når han maser en bil flad med den store stålknuser. Og det er her, Nordisk Film senere bygger kulisserne til »Babettes Gæstebud«. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

teret en masse ting, som er aktuelle, samtidig med at filmene kører.«

I *Olsen-banden i Jylland* er banden inklusive Yvonne og sønnen Børge (Jes Holtsø) draget til Hanstholm, hvor der i en af tyskerne bunkere fra besættelsestiden gemmer sig en stor skat, som en naziofficer ikke får med sig ved befrielsen. Planen om at få skatten er tæt på at lykkes, men banden har undervurderet jyderne. De er ikke en flok godtroende »bonderøve«, men viser sig at være snu, pengegriske og da slet ikke til at løbe om hjørner med. Internationale svindlere er også ude efter skatten.

Olsen-banden er blevet en uopslidelig del af nationalarven, der kan tåle gensyn efter gensyn. Sådan kan man se filmserien beskrevet i den danske filmhistorie. Og hvis man ellers kan komme til for de begavede og ofte sindrige løjer, får thyboer som bonusgevinst lejlighed til at se et Thy anno 1971 dokumenteret. Oven i købet i farve. Der filmes flere steder i Thy – helt til Thisted med sparekasse på Storetorv og konditori i Storegade når Egon, Benny, Kjeld, Yvonne og Børge. Med politiet i hælene. Det skal gå galt. Egon Olsens plan skal jo ned med fla-

get, så han kan dukke op med en ny – og en ny film. »Skidegodt, Egon!«

I Hanstholm og Vigsø med de tyske fæstningsanlæg samt i Klitmøller og Agger finder filmholdet de ideelle rammer til optagelserne. Landskabsformerne er så forskellige, at man inden for en radius af 17 kilometer fra Hanstholm kan finde de terræn-formationer, der kræves til optagelserne.

Men helt afgørende har det været, at Nordisk Film via den nye Thisted Lufthavn er i stand til at nå København i løbet af en times tid.

To af de medvirkende skuespillere, Poul Bundgaard og Karl Stegger, har nemlig sideløbende med optagelserne til Olsen-filmen andre opgaver i hovedstaden, som de skal varetage om aftenen. Poul Bundgaard spiller i Cirkusrevyen på Dyrehavsbakken, og Karl Stegger går til prøver til en Far til fire-film.

Flemming Skipper

Født 1939. Lokalhistoriske bøger og artikler.

Kilder

Peter Jeppesen, Ebbe Villadsen og Ole Caspersen: *Danske spillefilm 1968-1991*. 1992.

Morten Piil: *Gyldendals danske filmguide*. 2008.

Knud Holch Andersen, Mie Buus og Flemming Skipper: *Hanstholm. Drøm og virkelighed*. 2016.

»Vestjysk landsby fra det forrige århundrede opføres ved Vigsø«. *Thisted Dagblad* 25.09. 1986.

»Thisted Lufthavn gjorde Hanstholm til filmby«. *Thisted Dagblad* 19.05. 1971.

»Olsen-bandens Jylland«. *En guide til stederne i Olsen-banden i Jylland*. 2006.

John Lindskog: *Skidegodt, Egon! 30 år med Olsen-banden*. 1998.